

САНАА

ОЛОХ

ХАБИАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 63 (7292) ● 1992 жыл. Ыам айын 26 күнө. Овтуорундук ● Сыаната 8 харчы

Абырым кэнниттэн аан бастаан

1960-с. жылдарга, Болугур уонна Одьулуун иэ-бискиктэро Ленин аатынан бодонсүйбүт колхоз эр дэхтэригэ, Мындабаайыга Амма өрүс уугуор теплицэ тэригэн оодурут аһын, хортуопуу утумнаахтын үүннэро сылдыбыттаро. Иднин, туох төрүөтүнөй ээнтэ буолла, эмискэ тохтоон иэбискиктэро. Од номугу ырааппыт ээнтэ. Идди Марис аатынан, кэ-дип «Мындабаайы» совхозунаа олорон манна биир суотай киргэ хортуопуу совхоз өртүттэн үүннэриллэн көрө иэик.

Дэ, арай бөһөлүттэн «Мындабаайы» коллективнаа предприятие үлэиттэро бырааттыла Александр Алексеевич уонна Степан Алексеевич Спенцовтар арендаан хортуопуу үүннэриктэро. Кишилэр бөһөлөк аһа-наады хочодо бааһына сири аһаппыттар, Александр — иэтинэн механизатор. Бу иһинэ 4 сыл оодуруттарт биригээдэлэрин салайбыта, ханьыастаны үүннэригэ үгүс сыратын бэрэбэтэ. Оройуонга со-дотох ханьыаста үүннэрэр биригээдэни салайбыта.

Аһык күнүн «Мындабаайы» совхоз кылаабынай агронома Иван Иннокентьевич Ошеров хортуопуу үүннэрини сөргүтөр санааттан сүүрүтөтөн Мэнгэ-Хангаластан 30 тонна «Бармас», «Примольная» суортаах хортуопуу аһыктыастыта, Эрилик Эристин аатынан совхоз бадыбаалыгар ыстаппыта.

Спенцовтаады иһи Мындабаайыга киргэ сыла-дан көрүсүбүтүм. Александрдаах Степан бө-һүөлөктөн тэбиучи ыһы-га үлэсэн сага бүтөн иэлиит эттээр.

— Сарсыгыттан баа-һабабытын хоруттаран, салгыи дискэлээн, тарваан хортуопуу оло-дорго бэлэтиннэхтэххит. Ыһык үүннэрэр иэмит дьодуе — 4 гектарга оло-дуоххут, Онтон иалэр жылларга учуоттаан — 10 гектары хорутан бэлэ-тиннэххит. Бастаан сыдыт үүнүтү сизэмдэ уурулаау. Ыам айын бастагы күн-нэригэр Диринтэн тахсан хортуопуубут сизэмтэ ил-лэрбиппит, билгине арасыи гартара сытыра-быт. Бастаан хортуопуу үүннэрини предприятие

Тыа сириин спортсмен-нарын IV ооньууларыгар дьону аһыан-үөлүнэн хаачыйыта төбус иһи-лээх комиссия тэриллэн үлэтир.

Ооньуулар бэс ыһын 24 күнүттэн 26 күнүгэр дьэри тиргиччи барыахта-ра. Күрэхтэһээччилэри кэлбит күннэригэ барыахтарыгар дьэри хаач-ыйыта оройуоннарын тэрилталар сыһыарылан-нылар.

Барыта 865 күрэхтэ-һээчи иэлэрэ күүтүллэр. Кишилэр Додордоһуу Алла-һыгар, судуубалар уонна тарыйааччылар эргэ рай-ком дьэтинээр түһөөхтэрэ.

— Спортсменнары, сү-рүннээн, иһин таас осто-лобуойго, ону сэргэ орто оскуола буфетыгар, интернат-оскуола остоло-буойугар аһаһахпыт. Су-дуубаларга аһык кылаас-таах оскуола буфета сы-һыарыланна. Иһилин-нэ аһаһаһа, автостанция буфеттарыгар уонна са-һыиыгы навальонга аһа-ба. Эргэ остолобуойбутун аһаһаһа хаачыйыгыт хааллардыбыт. Маны та-һыан ооньуулар бара-туулар кэмнэригэр иһи-лэниһээгэ 30 киоск аһы-лара былааннаһа. Ол

Ханьык бадырап туту-лаах государствада ин-формация сүрүн миэстэни ылар. Олох төһөнөн сай-дар да, информацияда иаадыһы оччонон улаа-тар, көрүгэ элиитер. Ол да иһин маньаха иһаан сү-луусулар үлэтиллэр. Чугаһаата эттэххэ, аһы-ктык сыла дьэри, оройу-онга совхозунаа оло-рон кэмгэ, күн аһыи сэт-тэ хаһаайыстыбаттан су-һал информациялар хо-муллалара. Көрүгүгэ да-даны бэрт араас этэ. Ол эрири аһал диспет-чердэр баар буоланнар бириэмэтигэр отчуотта-нар этилэр. Бу өссө госу-дарственной статистичес-кай отчуоттан тусла.

Олох, үлэ хаһыкхалары уларыһыта ити информа-циялартан, отчуоттартан ырылхайдык көстөр. Хо-лобур, совхозтар бытары-һыларын, хаһаайынаа-һыи аһын көрүгүн талы-ныларо. Ол курдук, бы-һал информация, сүрүн-нээн 18 иһиликтэн хо-муллар буолла. Ити күн-нээн оперативнай даан-найдары чуолкайдааһа. Олор бытарыһылан өссө ууссуугурудулар. Аһардас Киригиһэ бааһынай ха-һаайыстыбатын ассоциа-цията тэриллибитинэн тус-

Тыа сириин спортсменнарын IV ооньууларын көрсө

Аһылык хайдах тэриллээбэй?

Иһигэр 10 киосканы иэ-һиликтэртэн эригэн пред-приятелара ил-лэрэллэр, ол күрэхтэһиһлээх, Биир таара туура сарай онго-ротобут Түүнүн транспорт туруоран, кирбит таа-ралы барытын тэйтэрэн иһиэххит. — диир Чурапчы-таады эригэн предри-ятиетин директора Г. С. Платонов.

Аһык-тутуу уон биир-тэн аһык чааска дьэри ортодугар тохтобуллаах барыада.

Ооньууларга аһаан 32 тонна эт хаһааныла сы-тар. Ол чөлчөһүлүбит сьаананан иһиликтэн биирдии — киһитигэр 1,5 иһиликтэн аһыктыастыта. Хорчуопнаа иһиликтэн аһыкты тэриһэр. Оһо-һо аһаан иһиллэрэн көнү-к сыанара аһыктыастыи көүлээһин көрүлэр. Чуолаан, этии, бурдугун аһыктыи, саахарыи рай-

Тыа сириин спортсменнарын IV ооньууларын көрсө

Аһылык хайдах тэриллээбэй?

Иһигэр 10 киосканы иэ-һиликтэртэн эригэн пред-приятелара ил-лэрэллэр, ол күрэхтэһиһлээх, Биир таара туура сарай онго-ротобут Түүнүн транспорт туруоран, кирбит таа-ралы барытын тэйтэрэн иһиэххит. — диир Чурапчы-таады эригэн предри-ятиетин директора Г. С. Платонов.

Аһык-тутуу уон биир-тэн аһык чааска дьэри ортодугар тохтобуллаах барыада.

Ооньууларга аһаан 32 тонна эт хаһааныла сы-тар. Ол чөлчөһүлүбит сьаананан иһиликтэн биирдии — киһитигэр 1,5 иһиликтэн аһыктыастыта. Хорчуопнаа иһиликтэн аһыкты тэриһэр. Оһо-һо аһаан иһиллэрэн көнү-к сыанара аһыктыастыи көүлээһин көрүлэр. Чуолаан, этии, бурдугун аһыктыи, саахарыи рай-

Тыа сириин спортсменнарын IV ооньууларын көрсө

Аһылык хайдах тэриллээбэй?

Иһигэр 10 киосканы иэ-һиликтэртэн эригэн пред-приятелара ил-лэрэллэр, ол күрэхтэһиһлээх, Биир таара туура сарай онго-ротобут Түүнүн транспорт туруоран, кирбит таа-ралы барытын тэйтэрэн иһиэххит. — диир Чурапчы-таады эригэн предри-ятиетин директора Г. С. Платонов.

Аһык-тутуу уон биир-тэн аһык чааска дьэри ортодугар тохтобуллаах барыада.

Ооньууларга аһаан 32 тонна эт хаһааныла сы-тар. Ол чөлчөһүлүбит сьаананан иһиликтэн биирдии — киһитигэр 1,5 иһиликтэн аһыктыастыта. Хорчуопнаа иһиликтэн аһыкты тэриһэр. Оһо-һо аһаан иһиллэрэн көнү-к сыанара аһыктыастыи көүлээһин көрүлэр. Чуолаан, этии, бурдугун аһыктыи, саахарыи рай-

Тыа сириин спортсменнарын IV ооньууларын көрсө

Аһылык хайдах тэриллээбэй?

Иһигэр 10 киосканы иэ-һиликтэртэн эригэн пред-приятелара ил-лэрэллэр, ол күрэхтэһиһлээх, Биир таара туура сарай онго-ротобут Түүнүн транспорт туруоран, кирбит таа-ралы барытын тэйтэрэн иһиэххит. — диир Чурапчы-таады эригэн предри-ятиетин директора Г. С. Платонов.

Аһык-тутуу уон биир-тэн аһык чааска дьэри ортодугар тохтобуллаах барыада.

Ооньууларга аһаан 32 тонна эт хаһааныла сы-тар. Ол чөлчөһүлүбит сьаананан иһиликтэн биирдии — киһитигэр 1,5 иһиликтэн аһыктыастыта. Хорчуопнаа иһиликтэн аһыкты тэриһэр. Оһо-һо аһаан иһиллэрэн көнү-к сыанара аһыктыастыи көүлээһин көрүлэр. Чуолаан, этии, бурдугун аһыктыи, саахарыи рай-

Отчуотунас, иһитиннэри, реклама

тусла барыт 13 хаһа-ныстыа сүһүтэ-аһа учуоттанар. Эмиэтинни көрүгүгүн үлэтир уруу-ку Кара Маркэ аатынан совхоз территориятыттан диспетчер, аһык түмэр и-ли суоһунаа иһирэр даан-найдар быһа холуһан бэ-риллээлэр. Манык бы-һыи-майгы иһин үгүс хаһаайыстыбаларга, хол-бонунтарга үөһлөөтэ. Ин-формациялар ситэ хо-муллубаттар, хойугуул-лар. Биир үксүн бу би-ригиннээн даданы бу-суу, манар, туттарылар үүт күннээн көрдөрүүтэ аһыктык туһааннаах кэмнэтен аһыкты улахан.

Уөһсөһаан, аһын структурада көһүү үлэ-кэмнэри күннээн инфор-мацияны биэрин умулла быһыктыада. Оттон үлэ-лэммит үлэ информация-лаһахтаах. Холобур, би-лигин сезоннай үлэлэр урдагы иһриби кэмнэро. Иһыктыант саһыктыа үлэтиги, сааскы агрономи-чөөкөй дьэһаллар, бур-дугу иһин курдун күн-нээнэ учуоһа тутуулар

үлэ, тэрэһин көрүгүгүн баһан сиппэкии. Олор, суолан баран, бары икка-лдахтар. Информация — үлэ сиппэкии. Онон сы-һаанылар буоллаха, күн бүгүн сага тэриллилэртэ үлэ тэрэһинэ доһолон-нуура аһа-бэлэтии кө-стөр. Холобур, Сьаан иэ-һиликтэргэ иһи үлэтиги сағалаһыта ий курдун буолла эрээри, бу кэмгэ тоһо үүт туттарыллара, баһынай хаһаайыстыба-лары тутунан дьарыкта-һаллара биллибэт. Миэ-годо диспетчер И. Г. Пу-довка даданы ханьык да дааннай түспөт. Ону иһи-тэн, хайдах ыларо би-либэнкэ барда. Мантан көстөрүгүн сыаналаата-ха, сыананарга үлэ сү-һүн була иһнэ чуолкай. Производствон сүрүн-нэһин олохтоох дьаһал-тада сүтэриллибитин бы-һыктыан информация киригини - тахсытын баһылык, бу түбэлтэро, чуолкаан, С. П. Макаров конгуруоһа тутуохтаах. Бүтүн иһиликтэн тутунан дьарыктанара биллибэтэ киһини эра барытын дьыи-сиппэрэр.

Үлэ түмүгэ иһиллэн, биллэн иһтэһинэ эра үлэ-тигэ иһтэһинэ үөһсүүрө мөккүһүлүбөт суол. Ол

ойдонор эрээри, суолта бэриллибэт, аһаһыдла-бат. Үлэро сыһыан хайдаһык информация эмнэ көрдөрөр. Ол курдук, Ки-ликтиттэн О. Н. Дьыкоч-ская бааһынай хаһаайы-стыбалара төһо үүтү тут-таран иһалларин олохтоох аһык сыдыттан иһилик-тэ иһитэ билсэн отчуот-таан, түмөн иһэр. Онон и-һиликтэн хаһаайыстыбалара, төһо иһиллээхтэрэ, сүө-һүлээхтэрэ, хаһа саһыкты-на тахсаллара чуолкай. Хаһа талыт специалит, дааннайга мадыкты аһын да сүдүүсүна толору информацияны ыһахта-рын сөп. Ольга Николае-на үлэте иһинэн эра му-гурдахмат. Сүрүн үлэте — иадра иһектөр.

Билигин аһы саһыкты-таһыи, от хомуурун кур-дук хампаһылар иһахта-ра. Информация өссө иһнэ, Хас биирдин са-һыктыарынан, хонуула-ры отууларынан хомулдуу турар. Оно эһин күһүгү хомуур үлэлэрэ эһтэ-рэр. Ыһиллар дааннайдар үлэ иэ дьыиги анали-зыгар, сыаналыгарга кө-мөлөһөөхтэрэ. Иаада буоллаһына туһааннаах тэриһэлэр, сүдүүсүлар көмөлөһөөхтэрэ. Онон бу (Бүтүүтүн 3-с стр. көр).

И. СЫРОВАТСКАЯ.

